

UN RECORREGUT PARTICULAR PER LA HISTÒRIA DE LA CULTURA A CATALUNYA: ELS PAPERS DE LA FAMÍLIA ALÒS-MONER

Anna GUDAYOL
Biblioteca de Catalunya

Situada al bell mig del Guinardó, molt a la vora del brogit del passeig Maragall, s'aixeca una masia del segle XVIII, testimoni del passat rural no pas tan llunyà del barri barceloní.¹ El mas —que ha donat nom al passatge en el qual es troba ubicat— és conegut pel llinatge d'un dels seus propietaris, el lletrat Josep Gaietà Garcini, que l'adquirí mentre ocupava el càrrec d'alcalde major de Barcelona a principis del segle XIX.² Fins a finals del 2010 la torre Garcini va hostatjar un fabulós tresor bibliogràfic i documental, fruit de la llarga història de la família que des de mitjan segle XIX n'havia estat la propietària, els Alòs i de Dou, i molt particularment dels interessos de qui en fou un dels membres més destacats, secretari general de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), Ramon d'Alòs-Moner.³ En morir prematurament l'erudit, la masia passà al seu fill, Lluís d'Alòs-Moner, i a la seva dona, Maria Vila.⁴ A finals de l'any 2010 els seus hereus, els germans Alòs-Moner i Vila, van decidir —amb extraordinària generositat— fer donació de la biblioteca i els arxius familiars a institucions públiques, a fi de posar-los a l'abast dels investigadors.

L'objectiu d'aquest treball és, en primer lloc, traçar la història de la formació d'aquest fons, així com les circumstàncies que han influït en l'adjunció i la separació de diversos conjunts documentals al llarg dels temps; en segon lloc, fer una molt breu descrip-

1. Sobre la història de la masia, vegeu *Torre Garcini: llibres i somnis*, ed. a cura d'Adela d'Alòs-Moner, Barcelona: [l'autora], 2008. La propietat fou venuda a finals de la primera dècada del 2000 per impossibilitat de la família d'arribar a un acord amb l'Ajuntament.

2. Josep Gaietà Garcini de Salamó (Tortosa, 1750-Barcelona?, post 1820) fou alcalde major de Barcelona entre 1798 i 1806. Sobre el personatge, vegeu Rafael CERRO NARGÁNEZ, «Els alcaldes majors del corregiment de Barcelona durant la segona meitat del segle XIII», *Revista de dret històric català* 6 (2006), p.131-172 (p. 163-166).

3. Vegeu la semblança d'Albert BALCELLS, *Ramon d'Alòs-Moner i de Dou: Semblança biogràfica: conferència pronunciada davant del Ple per Albert Balcells el dia 16 de setembre de 2002*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003. Alòs-Moner fou secretari de l'IEC fins al 1939.

4. Sobre Lluís d'Alòs-Moner i Maltese (1914-1999) i la seva dona Maria Vila i Cle (1916-2011), vegeu *Maria Vila i Cle: records d'una vida*, Barcelona, 2008.

ció del seu contingut, —en particular la del conjunt conservat a la Biblioteca de Catalunya—; i, finalment, exposar algunes de les possibilitats d'estudi que permet la seva riquesa documental.

LA DOCUMENTACIÓ DE LA FAMÍLIA ALÒS-MONER

Ramon d'Alòs-Moner (Barcelona, 1885-1939) era el darrer fill de Lluís Ferran d'Alòs i de Martín, primer marquès de Dou, i de Gertrudis de Dou i de Moner.⁵ Havia nascut al palau dels marquesos de Dou, al barri de Sant Pere.⁶ La família conservava al palau una molt important biblioteca, que recollia en bona part la d'Ignasi de Dou i de Bassols, besavi de Gertrudis, i la del seu germà, el canceller de la Universitat de Cervera Ramon Llätzer de Dou; incloïa també alguns llibres procedents dels Alòs,⁷ que s'havien distingit des del segle XVIII com a militars i juristes al servei de l'Estat. Conservava també un important arxiu patrimonial, format essencialment per la documentació relativa a les propietats dels marquesos de Dou —el castell de Palau-Surroca, a Terrades, i diversos masos i propietats majoritàriament a la zona de Granollers, entre altres. Ramon d'Alòs cresqué, doncs, envoltat dels llibres i papers que conformarien el seu caràcter i les seves aficions.

El 1912, Ramon d'Alòs es casava a Nàpols amb Maria Maltese,⁸ que havia conegut durant una estada d'estudis a Itàlia, on havia anat entre el 1911 i el 1913 becat per la *Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones científicas* i l'Institut d'Estudis Catalans. Poc després del seu matrimoni, la parella es traslladà a la que havia de ser la seva casa definitiva, la Torre Garcini. Aquesta estada italiana, que no seria ni de bon tros la darrera, decidiria també la consagració d'Alòs als estudis sobre literatura italiana de l'Edat mitjana i del Renaixement. Començà aleshores a adquirir nombroses edicions originals de l'època moderna que acabarien conformant una riquíssima biblioteca especia-

5. Luis Fernando de Alòs y de Martín (Madrid, 1839-Barcelona 1904), era el segon fill de Lluís Carles d'Alós y López de Haro (Horcajo de Santiago, 1805-Barcelona, 1867), V Marquès d'Alós, i de Concepció de Martín i de Magarola (Barcelona, 1811-Sarrià, 1862), baronesa de Balsareny. Gertrudis de Dou i de Moner (Barcelona, 1844-1924) era filla de Joaquim de Dou i de Siscar i de Rosa de Moner i de Siscar. El papa Lleó XIII els concedí el 1880 el títol de marquesos pontificis de Dou.

6. El palau dels marquesos de Dou es troba al número 31 del carrer Sant Pere més baix; durant la guerra, la família del marquès de Dou va haver d'abandonar l'edifici, i en acabar s'hi instal·là una escola nacional, el "Grupo escolar Cervantes". No s'ha de confondre amb el palau Alòs, situat al número 55 del mateix carrer, edificat durant la primera meitat del segle XVIII per a Josep Francesc d'Alòs i de Rius (1689-1758), Marquès de Puertonuevo, germà d'Antoni d'Alòs i de Rius (1693-1780), I marquès d'Alòs i rebesavi de Lluís Ferran d'Alòs.

7. Vegeu M^a de los Ángeles PÉREZ SAMPER, «La Familia Alós: Una Dinastía Catalana al Servicio del Estado (Siglo XVIII)», *Cuadernos de Investigación Histórica* 6 (1982), p. 195-240.

8. Maria Maltese i Fiodo (Nàpols, 1886-Barcelona, 1929) serà l'autora de diverses traduccions de l'italià al català d'articles d'erudició. El matrimoni tingué dos fills, Lluís i Montserrat d'Alòs-Moner i Maltese.

litzada; aquesta es completaria amb estudis i obres de referència tant sobre literatura italiana com sobre història i literatura catalanes, particularment de l'època medieval i renaixentista. La biblioteca quedaria instal·lada a la torre, on a la fi cobriria sales senceres.

Aquest casament i, per tant, la possibilitat de tenir descendència, tingué conseqüències inesperades. Els dos darrers membres barons de la família Moner, l'erudit ribagorçà Joaquim Manuel de Moner i de Siscar i el seu germà Xavier,⁹ oncles de la mare de Ramon d'Alòs, Gertrudis de Dou, moriren sense fills. L'herència Moner, particularment rica i cobejada,¹⁰ passà aleshores a mans d'una cosina de Gertrudis, Maria Lluïsa de Sullà i de Moner, malauradament també sense hereu directe.¹¹ A fi que el nom Moner no es perdés, i que l'herència fos conservada dins de la família, Maria Lluïsa proposà a Ramon d'Alòs de nomenar-lo hereu, a condició que unís al seu nom el cognom "Moner"; fora del germà gran, que ja havia d'heretar el títol de Marquès de Dou, la majoria dels germans barons de l'erudit eren eclesiàstics i no podien, per tant, transmetre el nom. Ramon acceptà la proposta, i rebé el llegat —juntament amb la documentació que l'acompanyava, que s'incorporà a l'arxiu familiar— poc després de la mort de la seva tia el 1920; però la seva mare s'hi oposà, i va intentar —i aconseguí— recuperar els béns de l'herència en favor dels altres germans. Això el distancià d'ella, i de pràcticament tota la seva família, de manera irrevocable.

Com a resultat d'aquesta història familiar, es juntaren en mans dels Alòs els papers i els llibres de les famílies Alòs, Dou i Moner, així com l'arxiu de la baronia de l'Albi.¹² Una part d'aquesta documentació, que incloïa la immensa majoria dels volums i pergamins sobre el castell de Palau Surroca, romangué en mans de la família dels marquesos; en canvi, els volums i lligalls relatius a propietats "menors", així com els papers procedents de la casa Moner —i de la baronia de l'Albi— i la biblioteca familiar foren assignats a Ramon d'Alòs.¹³ En el moment de la Guerra Civil, els marquesos de Dou hagueren d'exi-

9. Joaquín Alberto de Moner y de Siscar (1822-1907) i el seu germà, el també erudit Francisco Javier (mort el 1893) eren fills de Joaquín Alberto de Moner y Bardají i de Carmen de Siscar y de Fernández de Calderón. Era, per tant, doblement parent de Gertrudis de Dou i de Moner, ja que era el seu oncle directe per part de mare (Rosa de Moner y de Siscar era la seva germana), i oncle valencià per part de pare (Joaquín de Dou i de Siscar era el seu cosí).

10. A més de les propietats a Fonz, Isona i Tremp, bressol de la família, n'hi havia a Camprodon i Vilafranca del Penedès, entre altres.

11. L'única filla de Maria Lluïsa de Sullà i de Moner morí molt jove, el 1907. Sobre la família Moner, i en particular sobre Joaquín Alberto de Moner i Bardají, vegeu SISCO AMORÓS I CAPDEVILA, *L'últim cavaller d'Isona*, Isona: Centre d'Estudis d'Isona i Conca Dellà, 2011.

12. La raó per la qual el fons de la baronia d'Albi es troba en propietat dels Alòs ha de ser acabada d'elucidar. Ara bé, en el fons de l'antiga casa Sullà de l'arxiu comarcal del Pallars Jussà es conserva documentació relativa al procés de disputa pel títol de la baronia de l'Albi entre les famílies Rocabrúna i Sullà; per tant, podria ser que l'arxiu ingressés a la família gràcies a l'herència Moner. Cal, però, tenir en compte que les famílies estaven emparentades, i que el germà de Ramon d'Alòs-Moner, Josep Maria d'Alòs, tenia una relació estreta amb el baró de l'Albi —de fet, havia escrit la història de la família de Cartellà, *La Casa de Cartellà. Su historia y genealogía* (Madrid, 1919), per a la qual potser hagué d'utilitzar l'arxiu conservat.

13. Com acostuma a passar, sembla que en la separació de papers i documents hi hagué alguna confusió. En l'actualitat, en el fons Alòs-Moner es conserven alguns documents relatius a Palau-Surroca; i en l'arxiu dels marquesos de Dou a Palau-Surroca es conserven alguns documents dels Moner.

liar-se; el seu arxiu i biblioteca, amb l'acord del marquès de Dou i dels seus germans, els preveres Josep Maria i Manel d'Alòs,¹⁴ foren protegits per la Secció d'arxius de la Comissió per a la Protecció del Patrimoni Històric, Artístic i Científic,¹⁵ sota la direcció d'Agustí Duran i Sanpere.¹⁶ Acabada la guerra, el marquès féu donació d'una part del fons a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.¹⁷ La biblioteca i les col·leccions documentals recollides per Ramon d'Alòs-Moner romangueren a la Torre Garcini, i s'incrementaren —si bé a un ritme molt més pausat— amb els volums i documents conservats pel seu fill Lluís i la seva dona durant la immediata postguerra i el franquisme.

DISTRIBUCIÓ DEL FONS BIBLIOGRÀFIC I DOCUMENTAL

A finals del 2010, i després de converses amb els responsables de diferents institucions, els germans Alòs-Moner i Vila van decidir donar el fons bibliogràfic i documental que havien rebut com herència del seu pare a institucions públiques, a fi de facilitar-ne la consulta i procurant mantenir la cohesió. Les institucions escollides foren l'Institut d'Estudis Catalans, la Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra, l'Arxiu Nacional de Catalunya i la Biblioteca de Catalunya.

Agraïxo aquesta darrera informació a Sisco Amorós, que està en contacte amb diferents branques de la família Alòs.

14. Josep Maria d'Alòs (Barcelona, 1873-1936), juntament amb el seu germà Manel, fou afusellat durant la Guerra Civil; vegeu Francisco de MOXÓ Y DE MONTOLIU, «La obra genealògica y heràldica de un sacerdote catalán: el doctor Don José María de Alós y de Dou (1873-1936)», *Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía* 8 (2004), p. 641-652

15. Segons el dietari de la Secció d'arxius, Duran anà a examinar el fons el 5 d'agost a la tarda, l'empaquetaren el 31 d'agost i ho recolliren l'endemà; vegeu Jaume Enric ZAMORA, *Els arxius i el conflicte polític en el segle XX: el cas dels arxius catalans (1931-1936)*, tesi presentada a la Universitat de Barcelona, 2012, p. 192, 200 i 201.

16. Paral·lelament, la secció de biblioteques de la Comissió per a la Protecció de Béns Artístics, Històrics i Científics, dirigida per Jordi Rubió, recuperava la biblioteca del Marquès d'Alòs a finals del mes de juliol, així com un conjunt de pergamins i alguna documentació d'arxiu (Arxiu de la Biblioteca de Catalunya [BC], caps 124/8 i 127/40). Des de la Biblioteca de Catalunya es féu arribar aquest darrer material a la Secció d'arxius. La biblioteca fou retornada entre agost i setembre de 1939 (Arxiu BC, caps 332/1 i 332/A).

17. A l'Arxiu fotogràfic de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB) es conserven 601 fotografies i un àlbum de la família Alòs i de Dou; corresponen essencialment a retrats de membres de la família (Lluís Ferran d'Alòs i de Martín, Josep Maria d'Alòs i de Dou, Mercè d'Alòs i de Dou, etc), i inclouen també retrats de carlins, nobles, membres de la monarquia i de l'Església, i fotografies d'edificis religiosos majoritàriament catalans (Fons família d'Alòs i de Dou, descripció: *Barcelona fotografiada: 160 anys de registre i representació: guia dels fons i les col·leccions de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona: Institut de Cultura, 2007, p. 166-167). A l'AHCB es conserva també un recull de correspondència adreçada a Ramon Llätzer de Dou de la mateixa procedència.

—*Biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra*: Per les seves característiques, una part important dels volums de la biblioteca de Ramon d'Alòs-Moner, de vora 20.000 unitats, es trobava ja present en les col·leccions de les grans biblioteques acadèmiques barcelonines, com la Biblioteca de Catalunya i la Biblioteca de la Universitat de Barcelona; molts dels llibres havien estat comprats per Ramon d'Alòs-Moner, amb els mateixos criteris que els d'aquestes institucions. En canvi, la immensa majoria dels volums no es trobaven a la biblioteca de la Universitat Pompeu Fabra, en haver estat creada molt més tard. La col·lecció que hi ingressà, ultra els volums procedents de les successives biblioteques familiars, incloïa les obres adquirides per Ramon d'Alòs-Moner tant per a la seva col·lecció sobre l'humanisme italià com per a la seva biblioteca de treball entre elles nombroses obres i sobre Dante.

—*Biblioteca de Catalunya*: Ramon d'Alòs havia treballat des dels seus inicis a la Biblioteca de Catalunya, on s'havia dedicat particularment al tractament i descripció de la col·lecció de manuscrits literaris i dels fons documentals. S'hi destinaren, doncs, la biblioteca manuscrita i els fons documentals més estretament lligats a la història familiar —documentació personal i familiar dels Alòs-Moner, documentació patrimonial de les famílies Moner, Dou i Alòs—, així com un conjunt molt important d'impresos i fulletons rars, revistes i material menor de la Guerra Civil, documentació gràfica, partitures i programes musicals i altre material que complementaven col·leccions ja existents a la Biblioteca.

—*Institut d'Estudis Catalans*: El fons personal de Ramon d'Alòs-Moner, secretari de l'IEC i figura clau del primer temps de la Institució, que havia estat utilitzat a bastament per documentar la *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*,¹⁸ s'incorporà a l'arxiu de la institució.¹⁹

—*Arxiu Nacional de Catalunya*: S'hi destinaren la col·lecció de pergamins i la documentació patrimonial de la baronia de l'Albi —famílies Erill-Cardona (s. xvi), Cartellà (s. xvii), Ardena-Sabastida (s. xviii) i Rocabruna (finals s. xviii).

EL LLEGAT A LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA

La documentació llegada pels germans Alòs-Moner a la Biblioteca és d'una extraordinària varietat i riquesa; en total, abans de ser distribuïda entre els diferents departaments per a la seva gestió, ocupava vora 20 metres, amb documents que abracen des del segle XIII fins a aproximadament el segon terç del segle XX. Sense ànim d'exhaustivitat, comprèn:

Documentació manuscrita

—Manuscrits medievals: vuit manuscrits dels segles XIV i XV —entre els quals un manuscrit de Petrarca, editat en part pel mateix Ramon d'Alòs—, així com diversos fragments de còdexs.

18. Albert BALCELLS, Enric PUJOL, Santiago IZQUIERDO, *Història de l'Institut d'Estudis Catalans*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2002-2007.

19. Vegeu l'article de Eulàlia Miret, d'aquest número d'*Estudis Romànics* (p. 445-449).

—Manuscrits dels s. XVI-XVIII: una quarantena, dels quals cal destacar un conjunt de papers de membres de la família Aparici²⁰ (Mss. 9325-9334 entre els quals la biografia de Josep Aparici), un parell de manuscrits relacionats amb Jaume Caresmar —entre ells un volum desconegut de la història de Bellpuig de les Avellanès en llatí (Ms. 9339)—, així com diferents manuscrits relacionats amb les famílies Alòs (Mss. 9340-9343), Dou (Mss. 9321-9323 i Mss. 9349-9357) —entre ells inventaris de Jacint Dou,²¹ correspondència erudita dels Dou i de Bassols, en part editada en l'epistolari de Josep Finestres, o un lligall amb material de treball per a la redacció de les *Instituciones del Derecho público general de España con noticia particular de Cataluña* de Ramon Llätzer de Dou—, Magarola (Mss. 9358-9360), Moner (Mss. 9362, 9369, 9372-9373), o Ferran de Sagarra i de Llinàs²² (Mss. 9370-9371).

—Manuscrits del segle XIX i primer terç del s. XX: essencialment, notes de cursos seguits per membres de la família, com ara apunts de classe de Lluís Ferran d'Alòs i Martín (Mss. 9374-9375), i material de treball de Ramon d'Alòs-Moner i Maria Maltese (Mss. 9377-9378).

—Originals literaris i altra documentació en català de la “Societat Pírica” (mitjan s. XIX), associació amb fins lúdics en què participaven membres de la petita noblesa pertanyents al cercle d'amistats de la família Dou; inclou material utilitzat a les representacions (bandes de roba, medalles de cartró, etc).²³

—Documentació patrimonial relativa a la família Moner: possessions a Caldes de Montbui, Regassol, etc.

—Documentació patrimonial relativa al castell de Palau-Surroca (Terrades, Girona) i a Can Pallàs (Santa Eulàlia de Ronçana), Mas Ragassol (Cales de Montbui), Can Flaquer (Sant Feliu de Codines) i altres propietats pertanyents a la família Dou.

—Lligalls temàtics sobre esdeveniments històrics: Guerra del Francès, Guerra de Successió, Setmana Tràgica.

—Un plànol sobre pergami d'un convent realitzat per l'arquitecte conegut com “el tracista”, fra Josep de la Concepció.²⁴

20. Josep APARICI, «Descripcions de Catalunya 1798-1714», *El Mapa com a llenguatge geogràfic: recull de textos històrics (ss. XVII-XX)*, edició a cura de Jesús Burgueño, Barcelona: IEC-Societat catalana de geografia, 2008, p. 41-81.

21. Ciutadà honorat de Barcelona, apareix esmentat com a jurista en plets publicats entre 1679 i 1712. Sobre els ciutadans honorats, v. entre altres José María de PALACIO Y DE PALACIO, MARQUÉS DE VILLAREAL, «Contribución al Estudio de los Burgueses y Ciudadanos Honorados de Cataluña», *Hidalguía* 5 (1957), p. 305-320 i 661-700; i José María de ALÓS Y DE DOU, «Disputa sobre la nobleza de los ciudadanos honrados de Barcelona», *Revista de historia y genealogia española*, 4(20) (1930), p. 186-200; James S. Amelang, *Honored citizens of Barcelona*.

22. Vegeu Eva SERRA I PUIG, *Ferran de Sagarra i de Siscar: conferència pronunciada davant el ple [...] el dia 21 d'octubre de 2004*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2005.

23. Albert ROSSICH, «Els papers de la Societat Pírica: una troballa il·luminadora», *L'Avenç* 391 (juny 2013), p. 24-35.

24. Donatiu d'una de les germanes.

Documentació impresa

—Incunables i alguns impresos rars, majoritàriament italians (particularment un exemplar de 1555 de la *Commedia* de Dante, on apareix per primera vegada l'adjectiu *Divina*).

—Llibrets de teatre i d'òpera (entremesos i altres peces curtes, s. XVIII-XIX).

—Fulletons de tipus eclesiàstic i jurídic, segles XVII-XIX, en part relacionats amb diferents membres de la família.

—Romanços, auques i alguns goigs.

—Mapes i plànols.

—Gravats de tipus popular, auques, estampes.

—Material gràfic de suport per a estudis de tipus heràldic, sigil·logràfic i genealògic.

—Prospectes de teatre, cinema, esports del primer terç del segle XX.

—Partitures, programes de concerts.

—Publicacions periòdiques entre els anys 1920-1945, molt particularment diaris publicats i distribuïts durant la Guerra civil, dels quals un bon nombre provenen del front, on va ser destinat Lluís d'Alòs-Moner.

—Fulletons i fulls volants repartits durant la Guerra civil.

Tota aquesta documentació, conservada inicialment per la consciència de pertànyer a un llinatge —i la necessitat de guardar allò que permetia de perpetuar-ne els béns—, i, ja a principis del segle XX, per l'avisada percepció d'un professional com Ramon d'Alòs-Moner —conscient igualment de viure en un moment històric— ens permet seguir detalladament, a través dels documents, la vida quotidiana i els esdeveniments marcats d'una família patrícia catalana des del segle XVIII i fins a mitjan segle XX. Els materials conservats en les diferents institucions permeten dur a terme un ample ventall de recerques de tot tipus i sobre èpoques ben diferents. Esmentarem només alguns possibles temes que podrien ser l'objecte d'estudi:

—Entre els manuscrits medievals es conserven alguns textos en català, i molt particularment un llarg manual del confessor de prou interès. El manuscrit de la història del Monestir de les Avellanes de Jaume Caresmar sembla una veritable troballa, ja que tant pel que fa a la seva entitat física —ocupa vint quaderns— com pel seu contingut —arriba fins a 1435— coincideix, a priori, amb la descripció que fa Josep Martí de l'original d'aquesta obra, fins ara en lloc desconegut, en el seu inventari dels manuscrits de Caresmar.²⁵ I no podem oblidar tota la documentació satírica que conforma el fons de la Societat Pírica, magníficament destacada recentment per Albert Rossich. L'edició d'aquests textos pot resultar d'un gran interès.

—El conjunt d'inventaris de biblioteques conservats de la família Dou va des d'una primer quadern de 1693, que recull la biblioteca de Jacint Dou, fins a la biblioteca llegada

25. Paul FREEDMAN i Flocel SABATÉ, «Jaume Caresmar i les fonts històriques de l'església catalana», *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* 51 (2007-2008), p. 13-38 (p. 26-27, nota, esmenta la còpia conservada a la biblioteca del monestir de les Avellanes); sobre els mss. conservats de Caresmar, v. Manuela URBINA, Marina GARÍ, Ramon MASDEU, «Jaume Caresmar. L'home i la seva obra», *Manuscrits* 10 (1992), p. 341-379 (p. 353).

a Joaquim de Dou i de Siscar pel seu oncle, Ramon Llàtzer de Dou. L'estudi de l'evolució d'aquesta biblioteca familiar al llarg d'un segle i mig pot ser d'un gran interès per a la història de la lectura, sobretot si tenim en compte que almenys una part d'aquesta biblioteca s'ha conservat efectivament.

—La documentació patrimonial, tant de la família Dou com, sobretot, de la família Moner és particularment rica tant per la història local de les diferents propietats que conformaven els béns de la família —escampades per gran part del territori català— com per la història familiar. La documentació, a més, s'estén en alguns casos des de principis del segle XIII fins al segle XIX, en un amplí ventall cronològic.

—L'abundosa documentació lligada a la vida quotidiana de la família pot permetre estudis socials al llarg del temps. El més evident és potser l'edició de la correspondència inèdita, però no és l'única possibilitat: les notes de despeses de la família escampades en la documentació patrimonial, tot i que no seriades, són abundants per tot el període modern. I durant el temps de la Guerra civil Ramon d'Alòs-Moner va conservant —i datant!— tot un conjunt de pasquins, fulletons, programes d'actes i espectacles de diferent tipus, i altra documentació escadussera rara de conservar de manera sistemàtica, que permet imaginar què veia i què feia la gent a Barcelona durant aquest període. El mateix podem dir de l'extraordinària col·lecció de premsa del front, recollida sens dubte per Lluís d'Alòs-Moner, pel que fa al que podia rebre com informació un soldat de l'Exèrcit de l'est.

Aquestes són només algunes de les possibilitats que ofereix aquest fons; n'hi ha moltes més. I el fresc que en resulta és d'una vivor excepcional, i d'un interès extraordinari tant per a la història literària com per a la història social i cultural.

Anna GUDAYOL
Biblioteca de Catalunya